

Problemi u nastavi engleskog jezika u visokom obrazovanju

Problems in English Language Teaching in Higher Education

Anja Đuranović, mr
Ekonomski Fakultet Pale, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

Sažetak — Ovaj rad predstavlja osvrt na nastavu engleskog jezika na fakultetima, konkretno na smjerovima Ekonomija i Turizam i hotelijerstvo. Rad se fokusira na probleme koji se javljaju prilikom planiranja i tokom same nastave. Zasnivano na vlastitom iskustvu, dat je osvrt na glavne izazove i poteškoće u implementaciji inovativnih metoda učenja. Kao osnovne prepreke učenju ističu se motivacija studenata, nedostatak sredstava za učenje i različiti nivoi znanja unutar jedne grupe studenata. Kao rješenja problema ističu se rad na edukaciji nastavnih kadrova, te unapređenje kako njihovih jezičkih, tako i pedagoških metoda. Cilj rada je da sagleda probleme i ponudi adekvatna rješenja ili strategije koje mogu olakšati proces koji učenika transformiše u jezičkog korisnika.

Ključne riječi – nastava, engleski jezik, problemi, savremeni metodi učenja stranog jezika, nastavnik

Abstract – This paper is a review of English language teaching at faculties, specifically in the Faculty of Economics and Tourism and Hotel Management. The paper focuses on problems that arise during planning and during the teaching itself. Based on personal experiences, we will look at the main challenges and difficulties in implementing innovative learning methods. The main obstacles to learning are student motivation, lack of learning resources and different levels of knowledge within a group of students. Work on the education of teaching staff and the improvement of both their language and pedagogical methods stand out as solutions to the problem. The goal is to examine the issues and offer adequate solutions or strategies to facilitate the process that transforms the student into a language user.

Keywords – teaching, English language, problems, methods of learning a foreign language, teacher

I. UVOD

Uloga engleskog jezika u modernom svijetu svakodnevno raste. To je jezik čija internacionalizacija traje decenijama, ako ne i vijekovima. Posljedica je ta da on više ne pripada samo ljudima koji su državljani onih zemalja gdje je taj jezik maternji. On je već odavno pustio korijene i na drugim kontinentima, a postoji mnoštvo njegovih varijanti. Istorija i

tradicija učenja engleskog jezika variraju od države do države. Recimo, u državama koje su bile okrenute Sovjetskom savezu, broj onih koji su govorili engleski bio je zanemarljiv. Izloženost ovom jeziku je takođe bila na nezavidnom nivou.

Rano učenje stranih jezika, u uzrastu od pet do deset godina, nije ni postojalo ili su tu privilegiju imala samo djeca iz imućnijih porodica. Gledala se korisnost nekog jezika, a pored umjetnosti, muzike i ostalih vještina, najprije se učio latinski, kasnije njemački, ruski i francuski, te vrlo rijetko engleski. Nerijetko je politika odlučivala koji jezik će se izučavati u školama, a veliki problem bio je nedostatak osposobljenog kadra. U zavisnosti od političkih prilika neki jezik bio je korisniji od drugoga.

Njemački i francuski jezik uglavnom su bili najzastupljeniji u srednjim školama predratne Jugoslavije, samo im se u godinama pred sami početak drugog svjetskog rata u vrlo skromnijoj mjeri pridružio i engleski. Kako je ko okupirao Jugoslaviju, tako je nametao učenje svoga jezika. Međutim, u periodu od sredine dvadesetog vijeka, SFRJ je u svoje nastavne planove, najprije u gimnazijama, a kasnije i u višim razredima osnovne škole, uvrstila čak pet stranih jezika. Ipak, nastavni kadar je najčešće bio školovan za predavanje francuskog i njemačkog, rjeđe za engleski, ruski i italijanski. Uvođenje reformi i inovacija u školstvo rezultiralo je sposobnijim nastavnim kadrom i samim time kvalitetnijim sticanjem znanja. Jezici se danas izučavaju od ranog uzrasta, nastavni planovi i metode su savremeniji, prilagođeni su modernom svijetu, a u tom svijetu ističe se engleski jezik kao glavno sredstvo razmjene informacija i predušlov za gotovo svaki posao današnjice.

Koliko je današnja izloženost ovom jeziku doprinijela njegovom boljem poznavanju, te u kojoj mjeri je njegovo usvajanje olakšano obrazložiće se u nastavku rada. Takođe, u nastavku su izloženi najčešći problemi sa kojima se predavači na fakultetima najčešće susreću, te strategije koje mogu pomoći u podizanju motivacije kod studenata, što je iskustvo do sada i potvrdilo.

II. IZAZOVI U SAVREMENOJ NASTAVI ENGLESKOG JEZIKA NA FAKULTETIMA

U mnogim zemljama u razvoju, poput naše, nastavnici se susreću sa raznim izazovima koji uključuju nedostatak nastavnog materijala, implementaciju novih metoda, te nedostatak kadra koji poznaje metodiku i primjenjuje njene principe. Na primjer, naši kadrovi se ne susreću sa problemima koji još uvijek muče države poput Ruande¹. Učenje jezika u takvim državama predstavlja naročit izazov zbog nedostatka obrazovanog kadra, manjka materijala za učenje engleskog, visoke stope nedovoljno obrazovanog, a engleskom jeziku izloženog stanovništva. Područje Balkana u velikoj je prednosti jer je vijekovima bilo izloženo različitim tradicijama i jezicima, što po teoriji Noama Čomskog doprinosi razvoju urođene sklonosti ka učenju stranih jezika.

U svom radu, Eman Abdulhafidh sugerše da je za internacionalizaciju visokog obrazovanja, engleski ne samo lokalno već i globalno neophodan i to prilikom procjene studentskog znanja u svim oblastima, komunikacije sa najuglednijim univerzitetima širom svijeta, te praćenja različitih studijskih programa i pronalaženja izrazito kvalitetnih poslova i pozicija kako u obrazovnim institucijama tako i u stranim kompanijama.²

Na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Istočnom Sarajevu studenti Ekonomije predmete Engleski jezik i Engleski poslovni jezik slušaju na završnoj godini studija, dok studenti na smjeru Turizam i hotelijerstvo nastavu iz predmeta Engleski jezik 1, 2, 3 i 4 pohađaju u prve dvije godine studija. Po nastavnom planu i programu, primjenjuju se različiti metodi, što znači da se na tim predmetima pokušavaju razviti jezičke vještine govora, čitanja i pisanja. Cilj ovakvog učenja jeste osposobljavanje studenata da produktivno koriste engleski jezik, tj. da učenik postane korisnik.

Na ovim studijskim programima izdvaja se više vrsta problema:

- Problemi u obrazovnom sistemu
- Problemi koji se tiču studenata
- Problemi koji se tiču nastavnika.

Problemi u obrazovnom procesu i sistemu predstavljaju zapravo zaostatke starih metoda učenja koje su se isključivo fokusirale na gramatički aspekt jezika i tačnost pri čitanju i govoru. Ovi problemi se javljaju u zastarjelim nastavnim planovima i programima koji se još uvijek oslanjaju na stara izdanja udžbenika. Iako su to izrazito kvalitetni udžbenici, oni se baziraju na čitanju i prevodenju tematskih tekstova. Slušanje i konverzacija su zapostavljeni, pa samim tim i motivacija za učenjem opada.

Istina je, da bi student postao korisnik nekog jezika, mora znati i njegovu gramatiku. Insistiranje na tačnosti i gramatičkim formama bili su metodi koji su se godinama primjenjivali u našem školstvu. Naviknuti na takav rad, studenti nemaju poteškoća prilikom usvajanja gramatičkih formi. Problem se javlja kada se te forme stavljaju u upotrebu prilikom komunikacije. Zbog toga, u današnjem vremenu, nastavnik treba da se koristi metodama koje ne vode putem pravila-primjeri (overt grammar teaching), već je proces obrnut. Kreće se od primjera, upotrebe u živom jeziku, a gramatička pravila se izvode na kraju (covert grammar teaching). Tako su koncipirani i savremeni udžbenici i priručnici za učenje stranih jezika.

Problemi koji se tiču samih studenata uključuju probleme motivacije, strahove od upotrebe jezika, od ismijavanja, a tu je i problem nedostatka kontakta sa izvornim govornicima, kao i *learning gap* koji se javlja kod studenata ekonomije.

Jedan od istaknutijih problema je to što se grupa sastoji od studenata čiji nivoi znanja nisu isti, a grupe ne broje dovoljan broj studenata koji bi se na osnovu klasifikacionog (placement) testa mogli podijeliti u više grupa. U tom slučaju, glavna poteškoća postaje motivacija studenata, naročito onih boljih. Zbog toga je veoma bitna organizacija samog časa i podjela nastave na segmente – gramatički i komunikacioni. Gramatički dio nastave je posebno koristan za studente koji su na nižem nivou znanja, dok je onaj drugi dio od izuzetnog značaja za studente svih nivoa znanja. Problem motivacije nastoji se prevazići upotrebom inovativnih metoda, a posebno informacione tehnologije, čiji značaj i upotreba su u konstantnom porastu. Rezultati upotrebe tehnologije su jako pozitivni, posebno upotreba multimedije, alata za izradu kvizova i ostalih materijala.

U vremenu kada je pristup Internetu neograničen, jako je bitno naći mjeru i prave načine koji će doprinijeti kvalitetu nastave stranog jezika, a ne odvući pažnju studenata u suprotnom smjeru. Predavači, naročito mlađi, svjesni su da tehnologija igra ključnu ulogu u životu mladih ljudi i svoje metode prilagođavaju tim trendovima. Ono što istraživanja pokazuju je to da tehnologija uveliko pomaže usvajanju informacija, a naročito engleskog jezika. Zbog toga se i novi udžbenici izdavača, poput Cambridgea i Oxforda, nerijetko izdaju i prodaju samo u online formi, a multimedija i interaktivne igrice postale su njihov sastavni dio.

Rad nastavnika bez učešća studenata prilikom učenja jezika je besmislen. Pored toga što nastavnik motiviše, studenti moraju da nađu i unutrašnju motivaciju, tj. moraju biti svjesni da poznavanje i usvajanje jezičkih vještina koristi isključivo njima. Bez takve motivacije, učenje je dosta otežano jer većini studenata čak ni viša ocjena ne predstavlja dovoljan motiv. Nastavnik samim time ne smije da bude samo predavač, već i pedagog i psiholog, koji će naći pravi način da se približi i upozna studente, te to znanje iskoristi da ih dodatno motiviše.

Problem je što studenti učenje stranog jezika na fakultetu doživljavaju kao još jednu od obaveza, ispit koji se treba položiti na putu do diplome. Međutim, danas je sasvim izvjesno da je poznavanje engleskog jezika gotovo obavezan predušlov za prijavu na konkurs za posao.

¹ Christopher Tribble (editor), *Managing Change in English Language Teaching*, British Council, London, 2012, str. 124.

² Eman Abdulhafidh, *The Role of English in Present Day Higher Education*, 5th International Visible Conference On Educational Sciences, Erbil, 2015, str. 6

Pored pomenutih, veliki problem kod studenata našeg govornog područja predstavljaju i:

- Strah od upotrebe jezika
- Strah od ismijavanja od strane drugih učenika
- Strah od pravljenja grešaka

Taj problem se prevazilazi kada je atmosfera za učenje prijatna i opuštena, tj. kada nastavnik insistira na fluentnosti, a ne na stalnom ispravljanju gramatičkih grešaka. Greške se ispravljaju zajednički, a student se ne prekida kako bi se ispravljao. Time se samo narušava samopouzdanje onoga koji tek počinje da koristi strani jezik.

Dodatni problem je i *learning gap* koji je naročito izražen kod studenata ekonomije. Po nastavnom planu i programu, oni predmet Engleski jezik slušaju tek na četvrtoj godini. Uzimajući u obzir da nisu aktivno koristili engleski jezik od srednje škole, ne čudi njihov manjak samopouzdanja prilikom usmene konverzacije. Takav problem je više sistemski i može se riješiti samo izmjenom plana i programa, što zahtijeva mnogo rada i reorganizacije. Ovakvo učenje je problem za one koji dovoljno ne poznaju gramatiku jezika, jer se od studenata očekuje prethodno znanje i gradivo je usmjereno na širenje vokabulara i upotrebu struktura koje će im biti korisne u budućnosti.

Problemi koji se tiču nastavnika odnose se na manjak njihove motivacije za pronalaženjem dodatnih materijala i uvođenjem inovativnih metoda, na nedostupnost pojedinih materijala, kao i na nedovoljno poznavanje pedagoških i metodoloških aspekata nastave.

Da bi se prilagodili vremenu i trendovima, nastavnici moraju da idu u korak sa inovacijama, što podrazumijeva osmišljavanje nastave uz implementaciju različitih metoda i upotrebu informacione tehnologije i interneta koji je potisnuo udžbenike, enciklopedije i sva ona nastavna sredstva koja modernim generacijama „oduzimaju“ dragocjeno vrijeme.

Kako Muhammad Ajmal i ostali navode, na nastavniku je da otkloni bilo kakvu netrpeljivost koja bi se mogla javiti između onih koji dobro znaju engleski i onih koji imaju problema s njim i da osigura da učionica bude sigurno okruženje namijenjeno samo za učenje bez ikakvog stida i straha.³ Vjerovatnije je da će učenici uspjeti ne samo u učenju jezika, već i u drugim zadacima, ako su ohrabreni i ako im se da pravi podsticaj i što je najvažnije, ako iskuse pravu vrstu unutrašnje i vanjske motivacije.

III. STRATEGIJE, METODE I PREPORUKE ZA UNAPRIJEĐENJE NASTAVE

U modernom svijetu, Engleski ima višestruki značaj. Ne koristi se isključivo kao sredstvo komunikacije prilikom putovanja, već i kao univerzalan jezik akademskih krugova. Potreba za učenjem engleskog jezika prisutna je u svim društvenim sferama. Zbog toga se od predstavnika vlasti i

³ Muhammad Ajmal et al, Exploring the Role of Motivation in English Language Teaching: Learners and Teachers Perspective, Psychology and Education Journal no. 58(1): 534-545, 2021, str. 535

stručnjaka očekuje da skrenu pažnju studentima na jezik koji će im služiti za poboljšanje vlastitog životnog standarda, ali i standarda njihove države. Kada se učenje doživljava na taj način, veće su šanse za uspjeh.

Zastupljenost ovog jezika raste iz dana u dan. Naročito je bitan za akademsku zajednicu, jer gotovo svi međunarodni časopisi objavljuju radove isključivo na engleskom jeziku. Tako se dopire do mnogo šire publike i postiže se bolja citiranost. Autori se sve češće opredjeljuju da objavljuju svoje knjige na engleskom umjesto na maternjem jeziku. Takođe, gotovo svi seminari i nastava gostujućih profesora odvijaju se na engleskom.

Engleski igra značajnu ulogu u mnogim granama nauke, pa tako i u ekonomiji. Pored toga što studenti izučavaju standardne jezičke forme, naučni plan i program prilagođava nastavu potrebama određenog naučnog polja. Pored engleskog za akademske potrebe (English for academic purposes (EAP)), koji razvija tehnike čitanja stručne literature, pisanja akademskih radova, širenje vokabulara o stručnim temama, postoji i engleski za specifične potrebe (English for specific purposes (ESP)). On se odnosi na predavanja engleskog jezika usmjerena na studente ili ljude koji već rade kako bi obogatili svoj rječnik terminima i vještinama vezanim za njihovu profesiju ili posao.

Jedna od mnogih studija o motivaciji, *Teaching Strategies that Motivate English Language Adult Literacy Learners to Invest in their Education*⁴, osvrnula se na grupu ispitanika i pokušala je da shvati šta je ono što ih motiviše. Kako svaki student jeste individua za sebe, autori su došli do zaključka da to i treba da bude polazna tačka za svakog dobrog nastavnika.

Neke od strategija za motivisanje studenata da uče strani jezik uključuju:

- Postepeno približavanje studentima i njihovim interesovanjima i iskustvima. Da bi zadatak bio zanimljiv, treba u njega utkati nešto blisko njima, njihovim godinama i interesovanjima. To se može učiniti kroz konverzaciju, ali i kroz multimedijalne prezentacije koje studenti izlažu pred svojim kolegama. Tako student uči da bude samostalan, stiče samopouzdanje i gradi sposobnost da uči samostalno i na svojim greškama.
- Upoznavanje studenata i otkrivanje njihovih ličnosti. Svako od njih je individua koja ima svoje potrebe i zanimanja pa nastavnik treba da se potruži da bar s vremena na vrijeme obrati pažnju na njih. Prethodno znanje koje učenik ima treba biti cijenjeno.
- Podsticanje i razvijanje strategija za učenje jezika. Svaki student ima svoje metode i tempo učenja. Nastavnik ne treba samo da prenosi znanje o

⁴ Debbie J. Severinsen, Lori K. Kennedy, and Salwa H. Mohamud, Teaching Strategies that Motivate English Language Adult Literacy Learners to Invest in their Education, Literacy and Numeracy Studies: An international journal in the education and training of adults Vol. 26, No. 1, 2018

jeziku, već je tu da razvija, a i da ih nauči novim strategijama koje će im biti korisne pri usvajanju novih jezičkih formi i struktura.

- Podsticanje grupnog rada. Grupni rad ima i svoje prednosti i mane, ali je jako koristan u stvaranju prijatne atmosfere za rad. Studenti se bolje upoznaju i spremniji su da započnu konverzaciju u takvim uslovima.
- Isticanje i pohvala svakog napora koliko god se on činio mali. Bez obzira na godine, svaki učenik voli riječi hvale, stoga nastavnik to treba da iskoristi i tako ojača motivaciju i želju za učenjem jezika.
- Stvaranje opuštenije atmosfere (*anxiety free atmosphere*) kako bi došlo do onoga što Stephen Krashen naziva nehotičnim ili nenamjernim usvajanjem. U takvoj atmosferi suprotstavljaju se usvajanje (*acquisition*) i učenje (*learning*), kao nevoljni i voljni procesi. Tada je znanje gramatike periferno i poželjno je samo da bismo mogli sebe da ocjenjujemo i ispravljamo. Učenje stranih jezika je u školstvu tako i organizovano, te zato mnogi ne uspijevaju da nauče strani jezik. Krashen tvrdi da input mora biti razumljiv, čak i ako je malo iznad njihovog produktivnog nivoa⁵.
- Upotreba moderne tehnologije. Prednost današnjih metoda učenja ogleda se u upotrebi Interneta i programa koji unose dinamiku u sam proces usvajanja. Studenti na raspolaganju imaju veliki broj izvora koji im mogu olakšati učenje i učiniti ga zanimljivijim.

Ono što je sasvim izvjesno da je uloga predavača od najveće važnosti u procesu sticanja znanja. U svom radu, *The Role of Teachers in Task-Based Language Education*, Kris Van den Branden sagledava ulogu nastavnika iz tri perspektive: a) nastavnik kao medijator u razvoju jezičkih sposobnosti, b) nastavnik kao ključna figura u implementaciji znanja, i nosilac inovacija u nastavi i c) nastavnik kao istraživač i aktivni prinosnik razvoju metoda i strategija. Takođe, ističe i pravilo *the 7 C's*⁶ koje opisuje tipična ponašanja izuzetnog nastavnika. *7 C* označava *care, challenge, clarify, captivate, confer, consolidate, control*, tj. brigu, izazov, pojašnjenje, opčinjenost, ravnopravnost, konsolidaciju znanja i kontrolu. Zapravo, kao što je već pomenuto:

- Nastavnik daje studentima do znanja da mu je stalo i pokušava da shvati njihova osjećanja.
- Nastavnik nastoji da prenese znanje učenicima i očekuje njihovo zalaganje. Ne dozvoljava im da odustanu kada naiđu na prepreku. Pomaže im da uče iz sopstvenih grešaka.

- Nastavnik jasno objašnjava gradivo i to čini na više načina. Kada studenti ne razumiju gradivo, nastavnik primjenjuje neki drugi metod.
- Nastavnik uvodi teme i sadržaj koji privlače pažnju studenata i na neki način izaziva njihovu opčinjenost. Nastavnik učenje čini zanimljivijim i trudi se da se studenti ne dosađuju.
- Nastavnik daje šansu studentima da dijele svoja mišljenja i ideje. Oni takođe imaju udjela u odlučivanju kako se nastava organizuje. Nastavnik poštuje njihove sugestije.
- Nastavnik konstantno provjerava da studenti razumiju ono što predaje. Trudi se da daje korisne povratne informacije i da pomogne da učenik shvati kako može da napreduje i ispravi greške. Na kraju svake lekcije, nastavnik sumira i provjerava šta je naučeno.
- Nastavnik kontrolise tok nastave i stara se da niko ne trači vrijeme.

Dakle, nastavnik je tu da podstiče i pomaže, prenosi znanje, usmjerava i motiviše. Tradicionalne metode učenja stranog jezika postaju sve manje zastupljene zahvaljujući sve stručnijim kadrovima koji su i sami spremni da uče i razvijaju svoje pedagoške sposobnosti.

Debbie J. Severinsen i ostali navode više nastavničkih strategija u svom radu: pružanje relevantnosti, uključivanje životnih iskustava, podsticanje autonomije učenika, promovisanje kolaborativnog učenja i izgradnja samoefikasnosti⁷. Pored toga, neophodno je da nastavnici prihvate individualizovan pristup predavanjima, istovremeno uvažavajući sve male pobjede i prepoznavajući i spoljašne i unutrašnje izazove sa kojima se studenti susreću dok nailaze na društvene i psihološke prepreke u svojim životima.

U knjizi *Techniques and Principles in Language Teaching* autori su nabrojali savremene metode koje svaki nastavnik može ili treba da primjenjuje, od kojih izdvajamo⁸:

- *Grammar-Translation* - osnovna svrha učenja jezika je sposobnost čitanja literature napisane na ciljnom jeziku. Učenici treba da nauče gramatička pravila i vokabular stranog jezika. Uloge su vrlo tradicionalne. Nastavnik je autoritet u učionici. Učenici rade kako on kaže i prate njegove instrukcije.
- *Direct Method* - Nastavnici koji koriste direktnu metodu nastoje da učenici nauče kako da komuniciraju na engleskom jeziku. Učenici bi trebali naučiti razmišljati na ciljnom jeziku. Iako

⁷ Debbie J. Severinsen, Lori K. Kennedy, and Salwa H. Mohamud, *Teaching Strategies that Motivate English Language Adult Literacy Learners to Invest in their Education, Literacy and Numeracy Studies: An international journal in the education and training of adults* Vol. 26, No. 1, 2018, str. 38

⁸ Diane Larsen-Freeman and Marti Anderson, *Techniques and Principles in Language Teaching*, Third Edition, Oxford University Press, Oxford, 2011.

⁵ Jeremy Harmer, *The Practice of English Language Teaching*, Fourth Edition, Pearson Education Limited, Essex, 2007, str. 50

⁶ Kris Van den Branden, *The Role of Teachers in Task-Based Language Education*, *Annual Review of Applied Linguistics* 36, p. 164–181., Cambridge University Press, 2016, str. 166

nastavnik usmjerava aktivnosti na času, uloga učenika je manje pasivna nego u gramatičko-prevodilačkoj metodi. Nastavnik i učenici su partneri u procesu učenja.

- *Audio-Lingual Method* - Nastavnici se trude da njihovi učenici komunikativno koriste ciljni jezik. Zbog toga učenici moraju da nauče da ga koriste automatski. Nastavnik je poput dirigenta, usmjerava i kontroliše. Učenici su imitatori. Slijede uputstva nastavnika i odgovaraju što je moguće preciznije i brže. Novi vokabular i strukturni obrasci predstavljeni su kroz dijaloge. Gramatika se uči iz datih primjera; eksplicitna gramatička pravila nisu data.
- *Community Language Learning Method* - Nastavnici koji koriste ovaj metod insistiraju na komunikaciji na stranom jeziku. Oni žele da njihovi učenici preuzmu veću odgovornost za učenje i da uče jedni od drugih. Početna uloga nastavnika je prvenstveno uloga savjetnika. To ne znači da je nastavnik terapeut, to znači da nastavnik prepoznaje koliko učenje može biti teško i stresno za odrasle učenike, tako da vješto razumije i podržava svoje učenike u njihovoj borbi da savladaju ciljni jezik. Postoji pet faza ovog metoda. U fazama I, II i III, nastavnik se ne fokusira samo na jezik, već i na pružanje podrške učenicima u njihovom procesu učenja. U IV fazi, zbog veće samouvjerenosti učenika, nastavnik se može više fokusirati na tačnost, a ne na tečnost. Treba napomenuti da je tačnost u fokusu u prve tri faze, međutim, podređena je fluentnosti. Obrnuto je u fazama IV i V. Prema Curranu⁹, postoji šest elemenata neophodnih za ovakvo učenje. Prvi je sigurnost. Sljedeća je agresija, pod kojom Curran podrazumijeva davanje prilike da se studenti afirmišu, budu aktivno uključeni u učenje. Treći element je pažnja. Četvrti element je refleksija. Zadržavanje ili integracija naučenog je peti element. Posljednji element je diskriminacija, sređivanje formi ciljnog jezika.
- *Total Physical Response* - Nastavnici koji koriste ovu metodu vjeruju da je jako bitno da njihovi učenici uživaju u učenju stranog jezika. U stvari, metod je razvijen kako bi se smanjio stres koji ljudi osjećaju dok uče druge jezike i na taj način ohrabrio studente da ustraju u učenju. U početku, nastavnik kontroliše ponašanja svih učenika. Učenici su imitatori njegovog neverbalnog modela. U nekom trenutku (obično nakon 10-20 sati nastave), neki učenici će biti *spremni da progovore*. U početku, interakciju karakteriše govor nastavnika i neverbalno reagovanje učenika. Kasnije, učenici postaju verbalniji, a nastavnik reaguje neverbalno. Kada učenici počnu da govore, izdaju komande i jedni drugima i nastavniku.

⁹ Ibid, str.128

- *Communicative Language Teaching* - Cilj je osposobiti učenike da komuniciraju na stranom jeziku. Da bi to učinili učenicima je potrebno znanje o jezičkim oblicima, značenjima i funkcijama. Oni moraju znati da jedan oblik često može služiti različitim funkcijama. Moraju biti u mogućnosti da odaberu među njima najprikladniji oblik, s obzirom na društveni kontekst i uloge sagovornika. Komunikacija je proces zasnovan na nedostatku informacija - *information gap*; poznavanje samo gramatike je nedovoljno. Nastavnik olakšava komunikaciju u učionici. Učenici su aktivno uključeni u pregovaranje o značenju – u pokušaju da se razumiju – čak i kada je njihovo znanje ciljnog jezika nepotpuno. Učeniku je potrebno znanje o oblicima i značenjima i funkcijama, s time što ovaj metod koristi znanje i uzima u obzir društvenu situaciju koja nameće značenja.
- *Task-based Language Teaching* - Cilj je olakšati učenicima učenje jezika kroz različite zadatke koji imaju jasan ishod. Uloga nastavnika je da na osnovu potreba učenika odabere zadatke koji odgovaraju nivou i da kreira faze u skladu sa sposobnostima i potrebama učenika. Nastavnik takođe prati rad učenika i interveniše po potrebi. Uloga učenika je da komuniciraju sa svojim vršnjacima u cilju obavljanja zadatka. Tokom prve faze, nastavnik može upoznati učenike sa jezikom koji će im trebati da bi obavili zadatak. Zadaci su smisleni i relevantni tako da učenici shvate razlog za njegovo izvršenje i kako se zadatak odnosi na moguće situacije van učionice. Faza nakon izvršenog zadatka utvrđuje naučeno.
- *Upotreba savremene tehnologije u učenju jezika* - Nastavnik nastoji učenicima omogućiti pristup autentičnom jeziku. Upotreba tehnologije i interneta prilikom učenja jezika je važna jer učenike čini samostalnijima. Uloga nastavnika je da planira aktivnost, te zatim prati njihov rad i vodi učenike. Učenik je aktivno uključen u korištenje jezika, on preuzima rizik u komunikaciji s drugima i istražuje informacije na stranom jeziku. Učenje jezika upotrebom tehnologije dovodi učenike u kontakt sa izvornim jezikom. Budući da je učenje jezika nelinearan proces, ne postoji poseban unaprijed postavljeni redoslijed stavki koje se uče. Jezik je dinamičan i kontinuirano se razvija. Veliki dio rada uz upotrebu tehnologije uključuje čitanje i pisanje, ali i govor i slušanje na ciljnom jeziku. Jezik se uči kroz njegovo korištenje.

Kako Muhvić navodi, konačni uspjeh nastave stranih jezika ovisi u velikoj mjeri i o metodama rada, o udžbenicima, nastavnim sredstvima i nastavnoj tehnici, što sve stoji na raspolaganju suvremenom nastavniku.¹⁰ S toga, nastavniku

¹⁰ Zlatko Muhvić, Strani jezici u našim školama (str. 122-125), Strani jezici – časopis za primjenjenu lingvistiku, vol 8 (3), Zagreb, 1979. str.125

ostaje da bira i kombinuje pojedine metode i izvlači iz njih ono najkorisnije za učenika, te da uporedo doprinosi inovaciji nastavnih planova i programa.

IV. ZAKLJUČAK

Na osnovu svega navedenog, može se reći da poteškoće i problemi prilikom učenja stranog jezika imaju korijen u prošlim vremenima. Tradicionalan način učenja engleskog jezika postao je prevaziđen u vremenu kada se informacije dijele isključivo na tom jeziku. To je *lingua franca* konferencija, naučnih radova, članaka i mnogih naučnih polja. Može se reći da je poznavanje ovog jezika postalo obavezno i podrazumijevano prilikom zapošljavanja.

Zbog toga, svaki predavač ima obavezu da nalazi načine kako bi motivisao studente i od njih stvorio korisnike ovog globalnog jezika. Nameću se mnoga rješenja i metode za pomenute probleme te treba izabrati ona koja će biti adekvatna kako bi se potencijal studenta maksimalno iskoristio. Nastava stranih jezika ostavlja slobodu kako nastavnicima, tako i učenicima da budu kreativni i koriste sopstvene strategije učenja. Konačan cilj i ishod takve nastave jeste svjesno i nesvjesno usvajanje jezika koje zavisi od nastavničkih sposobnosti, obrazovanja, ali i motivacije i angažovanosti samih studenata.

Fokus učenja stranog jezika nije više na gramatičkim formama i pravilima, već na samim studentima i njihovim potrebama, naročito kada govorimo o nastavi engleskog jezika na akademskom nivou. Uloga nastavnika ostaje ključna u procesu sticanja znanja, jer samo nastavnik može da motiviše, inspiše i učini atmosferu pogodnom za učenje.

LITERATURA

- [1] Christopher Tribble (editor), *Managing Change in English Language Teaching*, British Council, London, 2012.
- [2] Debbie J. Severinsen , Lori K. Kennedy, and Salwa H. Mohamud, *Teaching Strategies that Motivate English Language Adult Literacy Learners to Invest in their Education*, *Literacy and Numeracy Studies: An international journal in the education and training of adults* Vol. 26, No. 1, 2018
- [3] Diane Larsen-Freeman and Marti Anderson, *Techniques and Principles in Language Teaching*, Third Edition, Oxford University Press, Oxford, 2011.
- [4] Eman Abdulhafidh, *The Role of English in Present Day Higher Education*, 5th International Visible Conference On Educational Sciences, Erbil, 2015.
- [5] Jeremy Harmer, *The Practice of English Language Teaching*, Fourth Edition, Pearson Education Limited, Essex, 2007.
- [6] Keow Ngang Tang, *Challenges and Importance of Teaching English as a Medium of Instruction in Thailand* International College, *English as an International Language*, Vol. 15, Issue 2
- [7] Kris Van den Branden, *The Role of Teachers in Task-Based Language Education*, *Annual Review of Applied Linguistics* 36, p. 164–181., Cambridge University Press, 2016.
- [8] Muhammad Ajmal et al, *Exploring the Role of Motivation in English Language Teaching: Learners and Teachers Perspective*, *Psychology and Education Journal* no. 58(1): 534-545, 2021.
- [9] Zlatko Muhvić, *Strani jezici u našim školama* (str. 122-125), *Strani jezici – časopis za primjenjenu lingvistiku*, vol 8 (3), Zagreb, 1979.